diploma 2022

HELYI ADOTTSÁGOKON ALAPUÓ KLÍMASTRATÉGIA KIDOLGOZÁSA BAJA ÉS VÁC PÉLDÁJÁN

DEVELOPMENT OF A SETTLEMENT CLIMATE STRATEGY BASED ON LOCAL FEATURES ON THE EXAMPLE OF BAJA AND VÁC

Támogatók/*Sponsors*
Nemzeti Kulturális Alap
ORMOS IMRE ALAPÍTVÁNY

Dolgozatom témája az éghajlatváltozás lehetséges jövőbeni hatásaival szembeni adaptációs stratégia kidolgozása városi környezetben, melyhez két mintatelepülést választottam. Baja és Vác egyrészt hasonló lakosságszámmal és történelmi **múlttal** rendelkező Duna-parti városok, ugyanakkor földrajzi, gazdasági és területi különbségeikből adódóan eltérőek. Fő célom volt, hogy a települések adottságaira alapozva alkalmazkodást segítő javaslatokat fogalmazzak meg.
Aktualitását adja, hogy az egyre gyorsuló klímaváltozás mindannyiunkat érint, és ebben természetes folyamatok mellett az antropogén hatásoknak (mint pl. a környezetszennyezés) is jelentős szerepe van. Emellett az egyre növekvő mértékű urbanizáció a városklíma **jelenség** felerősödését hozza magával, mely nem csak a környezetre van hatással, de az emberek egészségét is veszélyezteti.
A megfelelő szakirodalmak áttanulmányozása után megvizsgáltam a számomra releváns adottságokat – területhasználatok, természetvédelmi oltalom alá eső területek, NDVI, szennyezőforrások stb. –, melyekről tervlapokat is készítettem, valamint a **lakosság** körében végeztem egy felmérést, melyben a fogyasztói szokásaikra és a témát érintő tájékozottságukra voltam kíváncsi.
Ezek alapján megfogalmaztam egy javaslat-csomagot, melyben az egyes környezeti (pl. vizek, élővilág) és társadalmi (pl. egészség, épített környezet) elemekre külön alkalmazkodást segítő ajánlásokat tettem.

The topic of my thesis is to work out an adaptation strategy– in an urban environment–, that helps cities adapt to the possible effects of climate change. Baja and Vác have some common attributes, such as their size, their location next to the Danube and their historical past, while at the same time they differ in their geographical, economic and territorial conditions. My main goal was to make suggestions based on characteristics of the settlements in order to help adaption.
It's relevance is due to the fact that climate change –which affects us all– has sped up, and anthropogenic effects (such as pollution) have a large role in it. Besides that, due to the increasing urbanization, so-called urban climate has intensified, which affects not only the environment, but also the health of people.
After researching the relevant literature I examined the attributes fundamental to my work, – for example land uses, nature conservation areas, NDVI, and sources of pollution – of which I made several maps. Additionally, I conducted a survey among the population, in which I asked people about their awareness of the topic and their consumer habits.
Based on these informations, I formulated a package of suggestions that can help with adaptation, in which I made proposals regarding eachenvironmental (e.g. waters, wildlife) and social (e.g. health, built environment) element.

VIZSGÁLAT/*ANALYSIS*

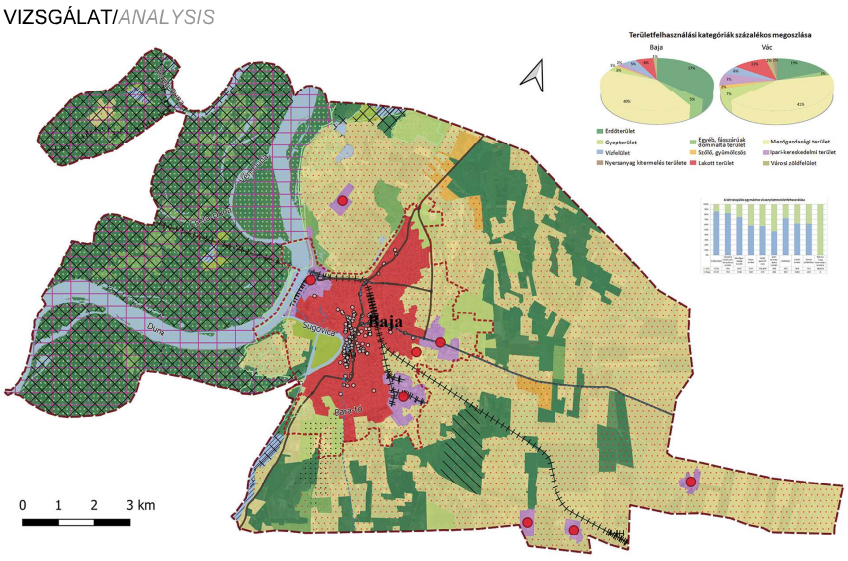

A KÖRNYEZETVÉDELEM TEVÉKENYSÉGI TERÜLETEI/ *AREAS OF ENVIRONMENTAL ACTIVITY*

NDVI/*NDVI*

2013

2020

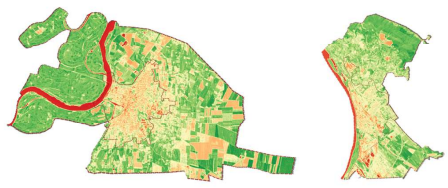

FOLYAMATÁBRA/*FLOWCHART*

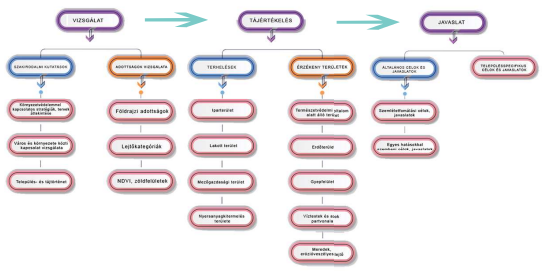

ÉGHAJLATVÁLTOZÁS HATÁSAI/ *IMPACTS OF CLIMATE CHANGE*

A klímaváltozás hatása a hazai erőforrásokra

Vizek	Erdők	Biodiverzitás	Talaj
kiszámíthatatlanná válik a csapadék	a megfelelősen száraz időszakok miatt gyakoribbá válnak az erdőtüzek	alkalmazkodni nem képes fajok kihalása, új fajok elterjedése	a szélsőséges időjárás következtében talajdegradációs folyamatok fognak lezajlani
a villámárvizek rendszeresebbé válhatnak	egyre több invazív faj és kártevő jelenik meg, ezzel csökken a biodiverzitás	külső hatások eredményeképp megváltozik az egyedek testfelépítése, produktivitása	fizikai: erózió, defláció, lejtőmozgások, tömörödés, belvíz
a kisvízgyűjtők, közelében gyakoribbá válnak az aszályok	előbbre tolódik a rügyfakadás, ezzel nő a fagykár veszélye	a hazai mérsékelt égövi erdők roszul reagálnak majd a változásokra	kémiai: savasnyelés, szikesedés, szerves anyagok mennyiségének
a nagy tavak vízmérlege romlásnak indul	a visszatérő szélviharok kárt okozhatnak a fákban	a fajok elterjedésében változás következik be a megváltozott éghajlatnak köszönhetően	antropogén szennyeződés, tömörödés, holy ebco talajművelés okozta talajdegradáció
az éves lefolyás és beszivárgás csökkenni fog	a szélsőséges csapadék okozta korahavassi árvíz vagy aszály káros a növények növekedése szempontjából	az egyes fajok közti viszonyok átrendeződése hatással lesz az ökoszisztémák stabilitására, szerkezetére és szolgáltatásaira	a domborzati tényezők módosítják a szélsőséges éghajlati elemekat az adott térségben, ami hatással van a talajfunkciókra

A klímaváltozás hatása a hazai társadalomra

Emberi egészség	Mezőgazdaság	Épített környezet	Turizmus
a hőhullámok következtében a szív- és érrendszeri megbetegedések, roszullítek száma nő	termőterületi, tőkeháznalmi, agrotechnikai sajátosságok függvényében eltérő károk alakulhatnak ki	a hirtelen szélfúrkosek, hőhullámok, és nagy esőzések miatt fizika károk keletkezhetnek az épületekben	az időjárás és az éghajlat a turizmus "erőforrsai", így a kedvezőtlen klíma befolyásolja a turisztikai
megnövekedett UVB sugárzás hatására több daganatos megbetegedés fordulhat elő	Magyarországon az aszály okozza a legnagyobb veszteséget hosszútávon, ezt követi a jégkár és a vízkár	az egyre többszöri előfordulló vízszilan fagyok a homlokzaton és tetőn lévő szerkezeteket károsítják	a kereslet-kínalat változása akár újabb alternatívák megjelenését is eredményezheti
változik az éghajlat és vele a vegetáció, ezáltal élelmiszer-ellátási zavarok jöhetnek létre	bebízvek és jegyző állati károk gyakorisága nő, ilyen pl. a gyökértetű burnhabása, vagy a gyümölcsfák virágzának leverése	az egyre elterjedtebb légkondicionáló berendezések a környezet felé hőt adnak ki, így erősíve a hősziget-hatást	a beltéli turisztikai és szabadidős tevékenységek népszerűsítése
egyes kórokozók és vírusok elterjedtebbé válnak (malária, Lyme-kór, nyugat-nilusi vírus)	a nyári aszályok fokozódása a tavaszi vetési szántóföldi növények esetén jelentős mértékű termésátlag-csökkenést eredményez	nyáron fokozódó aszfaltkárosodásokra számíthatunk, télen a sikos utak és a rossz látási viszonyok előfordulása növekedhet	a turizmus egyes ágazatai számára a gazdasági fejlődés motorját jelenti, így visszaesése komoly gazdasági, politikai instabilitást is okozhat
a növekvő nyári hőség következtében a légszennyezés is erősödik, mely a légúti betegségeket súlyosbítja	emi az állatenyésztést illeti, az intenzív állattartás a legszezőlyeztetettebb, ugyanis az így tartott fajok rendkívül érzékenyek	a hőmérséklet és páratartalom változása repedéseket, törneket okozhat a műemlékekben, de veszélyt jelentenek a megjelenő kártevő élőlények is	az átalakuló éghajlat által érintett természeti erőforrások módosulni fognak, mely folyamatok negatívan érintenek egyes turizmuságakat

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ/*PHOTO DOCUMENTATION*

TELEPÜLÉSEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA/ *COMPARISON OF SETTLEMENTS*

	Baja	Vác
Méret, lakosságszám	177,61 km² 36 041 fő	~ 62 km² 34 102 fő
Vízrajz	Duna Sugovica	Duna Gombás-patak
Domborzat	Leginkább sík területek	Északon magasdombság
Domináns területhasználat	Szántóföld, erdőterület, lakóterület	Szántóföld, ipari terület, erdőterület, lakóterület
Beépített területek aránya	25,16 %	10,5 %
Lombkorona-borítottság	32,6 %	16,27 %
Gazdaság motorja	Mezőgazdaság, ipar *Régen kereskedelem*	Turizmus, ipar *Régen kereskedelem*
Klímapolitika	*Okosváros Koncepció Környezetvédelmi Program*	*Környezetvédelmi Charta*

TÁJÉRTÉKELÉS INDIKÁTORAI/*INDICATORS OF LANDSCAPE ASSESSMENT*

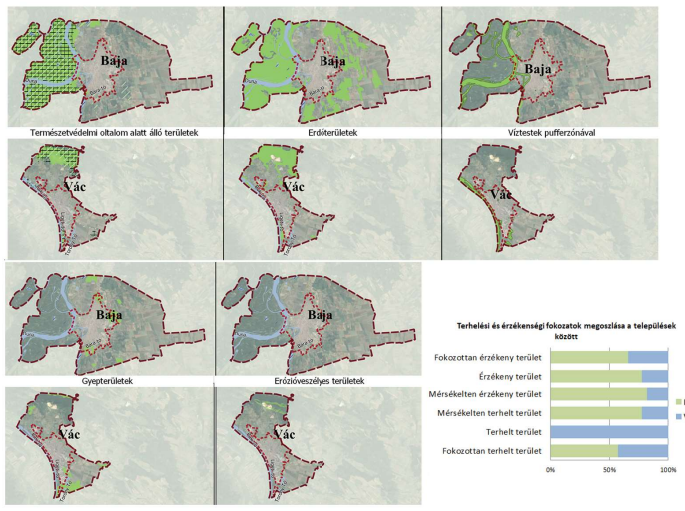

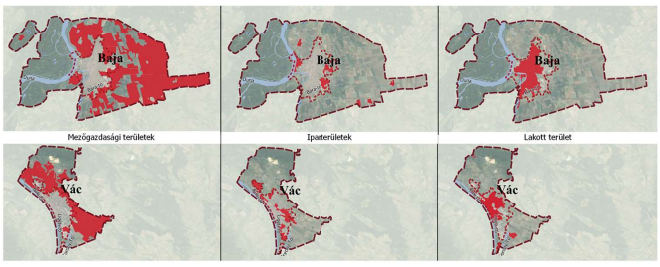

TÁJÉRTÉKELÉS/*LANDSCAPE ASSESMENT*

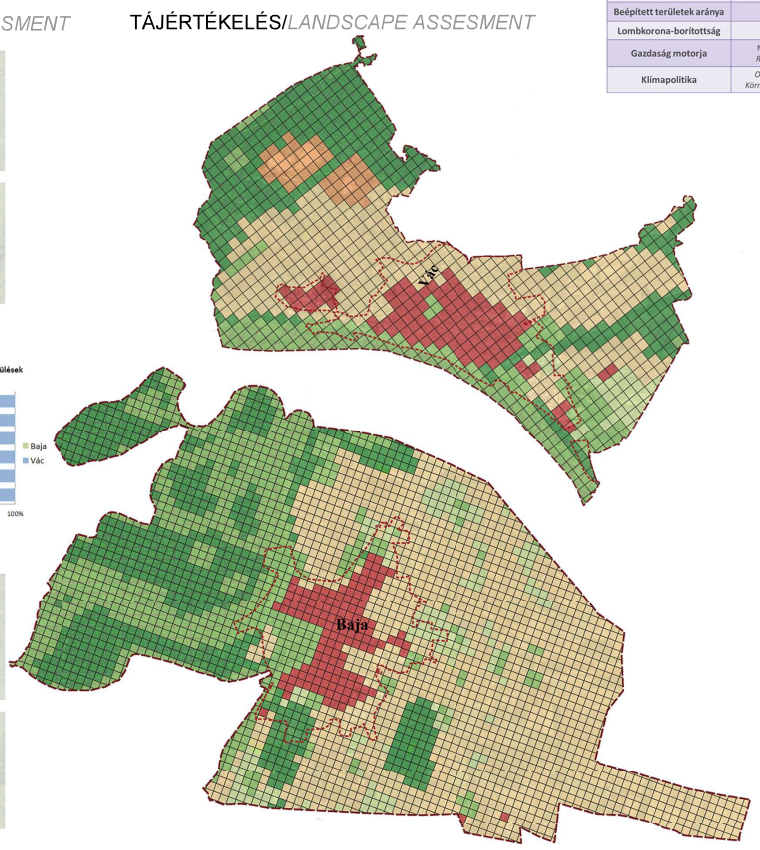

BAJA

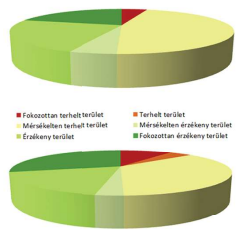

VÁC

A TELEPÜLÉSEK FELSZÍNI VIZEI/ *SURFACE WATERS OF SETTLEMENTS*

BAJA

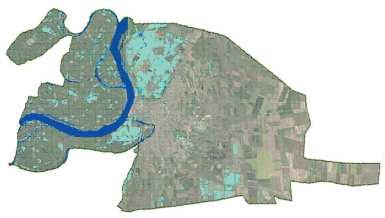

VÁC

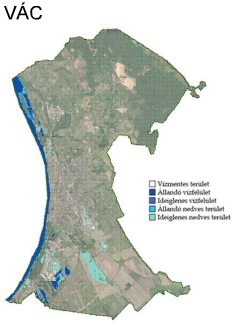

JAVASLATOK/*SUGGESTIONS*

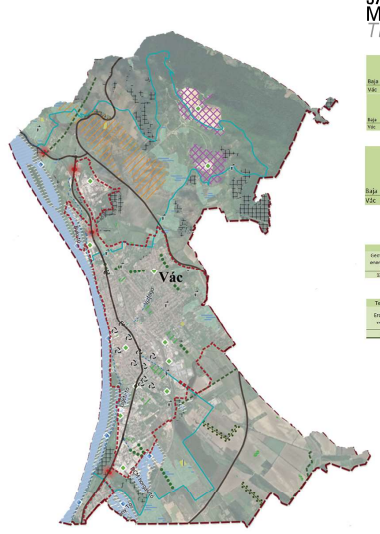

JAVASLATI ELEMEK MENNYISÉGE/ *QUANTITY OF THE SUGGESTED ELEMENTS*

Vonalas javaslati elemek hossza településenként (m)

	Mezsgye	Turisztikai kerékpárút	Vadátkelő	Zöldfolyosó	Fasor
Baja	43985	19001	305	9710	6501
Vác	1967	29734	195	5780	2966

Felületszerű javaslati elemek területe településenként (ha)

	Csatornázandó településrész	Zöldfelület növelése	Fasítandó terület	Vadföld	Diverz fásszárú ültetvények
Baja	228,31	11,27	14,39	12,10	1869,26
Vác	307,10	8,78	22,12	3,88	138,96

Pontszerű javaslati elemek száma településenként

	Ivókút	Légszennyezettségi mérőállomás	Vízszennyezettségi mérőállomás	Lakossági komposztálás
Baja	12	9	9	9
Vác	12	12	7	12

Településspecifikus javaslati elemek területe, Baja (ha)

Geotermikus energianyerő helye	Belvíz elleni védekezés	Kamaránmark bővítés	agroturizmus
1320,49	489,12	3,05	19,80

Településspecifikus javaslati elemek területe, Vác (ha)

Erózió elleni védekezés	Rehabilitálandó terület	Falusi turizmus
245,47	157,28	4,80

LÁTVÁNYOK/*VISUALIZATIONS*

VARGA FRUZSINA
fruzsinaa.varga@gmail.com

TÁJVÉDELMI ÉS TÁJREHABILITÁCIÓS TANSZÉK

KONZULENS: DR. ILLYÉS ZSUZSANNA, VARGA DALMA ERZSÉBET

MATE
TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTEVREZÉSI ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET